

casa nostra perquè eren tropes reclutades a *Salduba* (nom ibèric de Saragossa) i en el Conventus Tarraconensis.

Si ens consta, doncs, que ILURBEDA fou nom d'un déu pagà abigen, tenim dret a sospitar que li vagi estar consagrat també aquest *mons Olorda*, que la gent més encimbellada i sàvia dels SS. X-XI prenía com a punt de referència constant. El que hi havia allí dalt llavors, qui ho pot saber. El cas és que tant els homes més humils com cavallers pecadors, també se'n recorden en fer donacions.

I ens recordem així mateix de la múltiple història dels propagadors ascetèrics i evangèlics esborrant la memòria de les devocions reminiscents del paganisme (o també de l'Islam) instituint-hi un santuari cristià. La Creu! El CAPUT CRUCIS on hi hagué una estàtua d'Aphrodita Cytheraia dominant la punta de Catalunya; el Cap de Creus); *Sant Beat* enterrant l'aquità *Sembetennis*. I tants altres. Doncs calgué a la fi fer-hi el Santuari de Santa Creu d'Olorda, per bé que aquest no hi aparegui en els docs. fins al S.XII obliterant finalment la memòria d'aquell teofasma ibèric. Però la devoció continuà ininterrompuda. El mateix Baró de Maldà, en el seu *Calaix de Sastre* parla d'aplecs i romeries, en aquell indret, innombrables vegades quan va al seu mas d'Espulgues, en cada un dels 8 volums publicats.

L'etimologia remota del teònim, qui sap què fou. Els lloscos, com ho som tots en aquest terreny, potser s'accontentaran, si són ben prudents, notant que té les mateixes sil·labes inicials que aquell ILURO (cf. Mitxelena, *Zephyrus* XII, 200) que veiem tan repetit entorn dels Pirineus: *Alarona*, padastre de Mataró, *Alaró* de Mallorca, *Oloron* del Bearn, *Oleron* de Saintonge. Qui es llancés a pensar si aquí tenim l'ibero-basc *ili / iri* 'lloc poblat' + *ur* 'aigua, riu' + *-be* 'dessota' (el sufix «passe-partout») es veuria encara en brau embull per justificar el conjunt; ¿sota l'aigua del poblat?; amb *-bide* «camí»: *il-ur-bide* 'el camí de l'aigua que va a la població'; *ur* 'aigua' al·ludint al 'Llobregat'; *ili* pensant en *Barcino* o en *Olèrdula*. Tanmateix algun lligam obscur hi ha d'haver entre ILURBEDA (Olorda) i OLERDULA? Però reconeguem que anem a les palpentes.

Com tants altres noms del Princ., aquest —que ja hem vist convertit en NP en el doc. de 1291— va passar a Mallorca: Can *Alordes*, te. Pollença (XLII i Masc. 21); i *N'alorda*, nom d'un sementer en el te. d'Ariany (XLI, 38.9).

¹ Veient que un llibreter conegut anunciava el 1963 un «Capbreu original de Molins de Rey, Parròquia de Santa Cruz del Orden, raro, 1718, 4^a major, 152 f^o, cuero repujado, ptas. 1000», me'l vaig fer ensenyar i hi vaig comprovar no sols el títol, sinó que estava escrit en cast., tot en lletra del S.XVIII (si bé en ll. o cat. part dels docs.),

relativament recents tots. És clar que veient-li poc valor filològic (salvant història local) no el vaig comprar.— ² No crec que ens guii la paronímia amb *Ilúrdoz*, poble 11 k. al NE. de Pamplona, ja prop de les muntanyes nevades: potser de *elur-di* col·lectiu de *elur* neu + *otz* 'fred'. Descarto també relacionar amb *Alostigi*, sobre el qual feia un tempteig relacionant-ho amb *Olopte* i *Olorde* i amb altres, en *Top.Hesp.* I, 47-48; sobre el qual hi ha una nota ambigua, potser incrèdula, de Mitxelena en una rec. del BSVAP. De *Lord* i del gascó *Lourde* (V. art. supra) el separa la O- inicial.

OLOT, OLÓ, OLOST, OLP

OLOT. La capital de La Garrotxa.

PRON. POP. *ulòt* o *ajlòt* a Ridaura (Casac. 1920), id. oït pertot en aquella comarca, 1925 etc. *Gentilici: olotins*.

MENCIONS ANT. 871: precepte de Carles el Calb per a un monestir de Sant Aniol d'Aguja: «in *Basse* iocum qui dicitur *Olotis* cum anticua ecclesia in honore Sancte Marie fundata ---» (*Cat.Car.* II, 177.13; *MarcaH.* 795.21; *Balari Orig.* 156). 977; el bisbe de Girona dóna a les esgl. de Besalú: «--- in loco q. dicitur Balbs --- ab Or. terminatur in serra super *Olot* et in Pi<n>gola ---» (*MarcaH.* 912.11f.; *Monsalv.* XI, 227). 977: el mateix, en la fundació de St. Pere de Besalú: «in *Bassirense*, terram in parr. St. Stephani de *Olot*, in loc. q. nuncupant Exarchs, dono hereditatem ---» (*MarcaH.* 9 21.7; *Esp.Sagr.* XLIII, 418). 979: «in villa q.d. *Olot*» (*Monsalv.* I, 241.8; *Balari*, l.c.).

En el segle XI. 1020: «alodem infra terminos de villa quam dicunt *Olot*» (*MarcaH.* col. 1028). 1027; «alodio de --- *Olot*» (*Villan. Vi.Li.* xv, 253). 1097; Bernat de Besalú cedeix a Ripoll un alou «in parr. Sti. Stephani *Olotensis*, et etiam infra par. Sti. Christoph. de *Fontibus* et in parr. de *Presis*; que dominicatura et alodium dicitur *Oletum* [sic, però desmentit poc més avall per la forma de: «jam dicta dominicatura *Oloti*» (*MarcaH.* col. 1202).

1107: el Comte Bernat de Besalú en la donació que féu dels seus estats al Comte de Bna., n'exceptua «--- *Olot* et Riopullo ---». 1116: Consagr. de l'esgl. d'una «ecclesiam novam --- in loco q.d. *Olot* --- in villa *Olot* --- villares parochiae sunt: *Olot*, --- Rovira --- Pignola, Clota, Exars, Tradors ---» (*Esp.Sagr.* XLIII, 452.5, 21). 1119: Cons. de l'esgl. de Les Preses: «term. --- a parte Circi in illa de *Olot* et in Malatoscher» (*Villan., Vi.Li.* vii, 288). 1167: *Olot* (*MarcaH.* c. 1347). 1252: «eccl. Sti. Steph. de *Olot*» (*Esp.Sagr.* XLV, 131). 1261: *Olotum* (*MiretS. Itin. de J.I.* 315). 1359: *Ollot*. (*CoDoACA* XII, 106). 1362 i